

บทที่ 1

คอนกรีตวัสดุสำหรับโครงสร้าง

1.1 คอนกรีตคืออะไร

คอนกรีต คือ วัสดุก่อสร้างชนิดหนึ่งที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย ตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน เพราะเป็นวัสดุที่มีความเหมาะสมทั้งด้านราคาและคุณสมบัติต่าง ๆ คอนกรีตประกอบด้วยส่วนผสม 2 ส่วน คือ วัสดุประสาน อันได้แก่ ปูนซีเมนต์กับน้ำ และน้ำยาผสมคอนกรีต ผสมกับวัสดุผสมอันได้แก่ ทราย หินหรือกรวด เมื่อนำมาผสมกันจะคงสภาพเหลวอยู่ช่วงเวลาหนึ่ง พอที่จะนำไปเทลงในแบบหล่อที่มีรูปร่างตามต้องการ หลังจากนั้นจะแปรสภาพเป็นของแข็ง มีความแข็งแรงและสามารถรับน้ำหนักได้มากขึ้นตามอายุของคอนกรีตที่เพิ่มขึ้น

รูปที่ 1.1 การใช้ lime มอร์ต้า สร้างปิรามิดตั้งแต่ 2500 ปีก่อนพุทธกาล

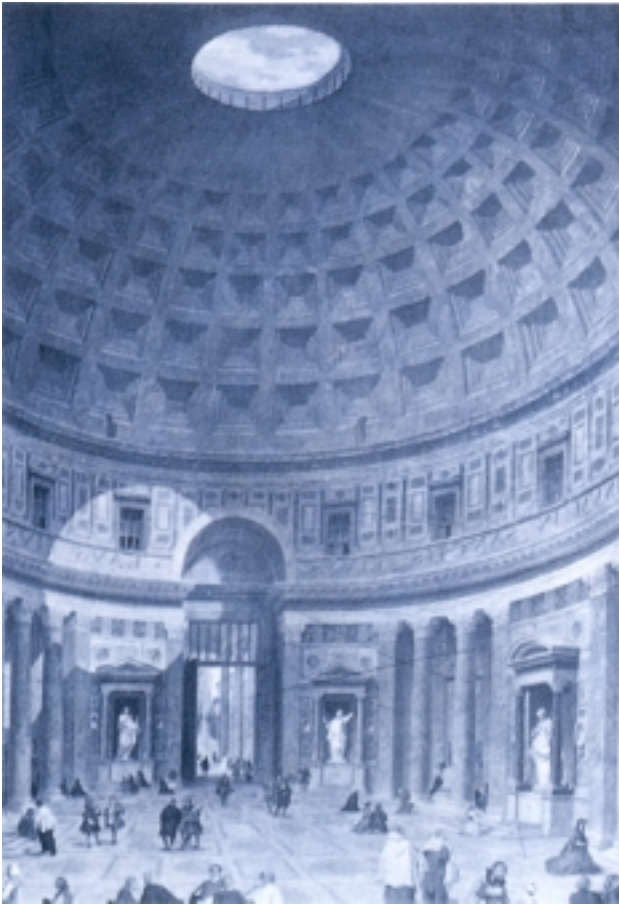
1.2 ประวัติ

คอนกรีตเป็นวัสดุก่อสร้างที่ใช้กันมาเป็นเวลาช้านาน จากหลักฐานพบว่ามีการใช้คอนกรีตทำพื้นกระท่อมของชาวประมง และพวกล่าสัตว์สมัยยุคหิน บริเวณริมฝั่งแม่น้ำดานูบ ตั้งแต่ 7,600 ปี ที่ผ่านมา หลังจากนั้นได้มีการพัฒนาคอนกรีตอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

รูปที่ 1.2 โคลีเซียมในประเทศอิตาลี

ปี	เหตุการณ์
5100 ก่อนพุทธกาล	- ใช้คอนกรีตเทพื้นกระท่อม บริเวณริมแม่น้ำดานูบ
2500 ก่อนพุทธกาล	- ได้มีการพัฒนา lime มอร์ต้า สำหรับก่อสร้างปิรามิดในประเทศอียิปต์
2000 ก่อนพุทธกาล	- มีการใช้คอนกรีตบางประเภทในประเทศแถบอเมริกาใต้
500 ก่อนพุทธกาล	- ชาวกรีกได้พัฒนาคอนกรีตขึ้นและพวกโรมันได้พัฒนาคอนกรีตต่อไป จนได้คอนกรีตที่มีคุณภาพดี สำหรับการก่อสร้างต่าง ๆ เช่น โคลีเซียม และห้องโถงขนาดใหญ่ (Dome of the Pantheon) ในประเทศอิตาลี เป็นต้น
ถึงปี พ.ศ. 1000	- สิ้นสุดยุคโรมัน ก็สิ้นสุดการใช้คอนกรีตเช่นกัน
หลังปี พ.ศ. 1000	- John Smeaton ได้ใช้หินปูนผสมกับดินเหนียว แล้วนำมาเผา จากนั้นนำวัสดุที่ได้นี้ไปใช้ในงานก่อสร้าง ปรภาคาร บริเวณช่องแคบอังกฤษ
พ.ศ. 2299	

รูปที่ 1.3 Dome of the Pantheon

รูปที่ 1.4 ประภาคารของ Smeaton

ปี	เหตุการณ์
พ.ศ. 2367	- การค้นพบของ Smeaton นี้ ทำให้เกิดการพัฒนายของปูนซีเมนต์ และคอนกรีตอย่างรวดเร็ว - Joseph Aspdin ชาวอังกฤษได้ขอจดลิขสิทธิ์ขบวนการผลิตปูนซีเมนต์ โดยให้ความร้อนแก่หินปูนดินเหนียวและนำมาบดให้ละเอียด - ปูนซีเมนต์ที่ได้ชื่อว่า ปอร์ตแลนด์ซีเมนต์ (Portland Cement) เพราะมีสีเหมือนหินบนเกาะปอร์ตแลนด์ ในประเทศอังกฤษ - Joseph Aspdin ได้จัดตั้งหม้อเผาปูนซีเมนต์ที่ Wakefield และซีเมนต์ที่ผลิตถูกนำมาใช้ในโครงการอุโมงค์ลอดแม่น้ำเทมส์ ในปี พ.ศ. 2371
พ.ศ. 2378	- Aspdin ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งปูนซีเมนต์ปอร์ตแลนด์สมัยใหม่ - บ้านคอนกรีตหลังแรกของโลกได้ถูกสร้างขึ้นในเมือง Kent ประเทศอังกฤษ ลักษณะเป็นบ้าน 2 ชั้น
พ.ศ. 2397	- William Wilkinson ช่างก่อสร้างชาวเมือง Newcastle ได้จดลิขสิทธิ์ระบบคอนกรีตเสริมเหล็ก

รูปที่ 1.5 ลักษณะหม้อเผาปูนในสมัยต้น ๆ

รูปที่ 1.6 อุโมงค์คอนกรีตลอดแม่น้ำเทมส์

ปี	เหตุการณ์
พ.ศ. 2398	- Jean Loius Lambot ได้สร้างเรือคอนกรีต (Ferro Cement) ลำแรกของโลก โดยใช้คอนกรีตหุ้มบนเหล็กเสริมที่ขึ้นรูปไว้
พ.ศ. 2410	- Joseph Monier วิศวกรชาวฝรั่งเศสได้ทำท่อคอนกรีตเสริมเหล็ก
พ.ศ. 2423	- ได้ค้นพบวิธีเผาซีเมนต์โดย Rotary Kiln
พ.ศ. 2456	- ได้มีการจัดตั้งโรงงานคอนกรีตผสมเสร็จแห่งแรก
พ.ศ. 2460	- D. Abrahms ได้พบว่ากำลังอัดของคอนกรีตขึ้นกับอัตราส่วนน้ำต่อซีเมนต์ หรือ "W/C Ratio Law"
พ.ศ. 2463-2493	- พัฒนาข้อกำหนดของปูนซีเมนต์ปอร์ตแลนด์ประเภทต่าง ๆ เช่น ปูนซีเมนต์แข็งตัวเร็ว, ปูนซีเมนต์ทนซัลเฟต, ปูนซีเมนต์ลดความร้อน และปูนซีเมนต์ผสม เป็นต้น
พ.ศ. 2468	- ได้พบวิธีการอัดคอนกรีตให้แน่นด้วยเครื่องจี้เขย่า (Vibrator) และมีการใช้คอนกรีตกับงานก่อสร้างทุกประเภท
พ.ศ. 2471	- ค้นพบการใช้คอนกรีตเบา (Lightweight Concrete)
พ.ศ. 2473	- Eugene Freysinnet ได้ค้นพบโครงสร้างคอนกรีตอัดแรง (Prestressed Concrete)
พ.ศ. 2481	- ได้ค้นพบ Air Entraining Admixture ซึ่งเหมาะสำหรับคอนกรีต ในที่อุณหภูมิต่ำมาก ๆ
ตั้งแต่ พ.ศ. 2488	- ขยายการใช้คอนกรีตสำเร็จรูปมากยิ่งขึ้น
ตั้งแต่ พ.ศ. 2496	- มีการใช้น้ำยาผสมคอนกรีต
ตั้งแต่ พ.ศ. 2503	- เริ่มใช้คอนกรีตปัม
ตั้งแต่ พ.ศ. 2525	- ได้เกิดปัญหาเรื่องความทนทานของคอนกรีต และเริ่มมีการศึกษาในเรื่องนี้จริงจัง

1.3 คอนกรีตกับเหล็กรูปพรรณ

คอนกรีตและเหล็กรูปพรรณเป็นวัสดุพื้นฐานที่ใช้สำหรับงานโครงสร้าง วัสดุทั้ง 2 ชนิดบางครั้งจะใช้รวมกัน แต่บางครั้งวัสดุทั้ง 2 ก็กลายเป็นวัสดุคู่แข่งซึ่งกันและกัน เพราะวัสดุทั้ง 2 ชนิดนี้สามารถทดแทนกันได้ แต่วัสดุทั้ง 2 มีข้อแตกต่างกันที่สำคัญคือ การผลิตเหล็กรูปพรรณทำในโรงงานที่มีการควบคุมอย่างใกล้ชิด คุณสมบัติต่าง ๆ จะถูกตรวจสอบอย่างละเอียดในห้องปฏิบัติการ และมีใบรับรองคุณภาพจากโรงงานผู้ผลิต ดังนั้นผู้ออกแบบเพียงแต่กำหนดขนาดหน้าตัดของเหล็กให้เป็นไปตามมาตรฐานทั่วไปที่ใช้ และผู้ควบคุมการก่อสร้างก็มีหน้าที่ควบคุมให้การเชื่อม การต่อชิ้นส่วนโครงสร้างต่าง ๆ เป็นไปตามข้อกำหนด

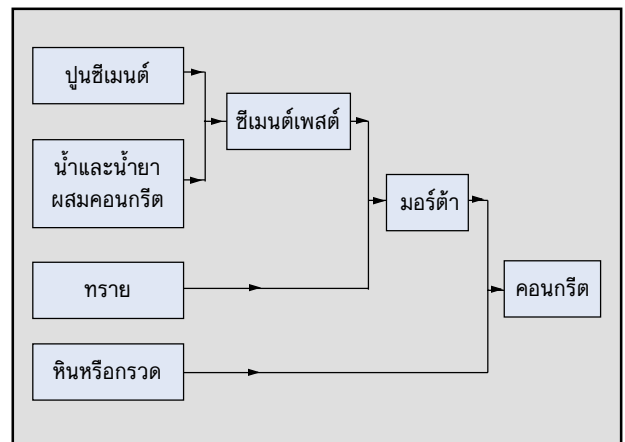
สำหรับหน่วยงานก่อสร้างที่ใช้คอนกรีตนั้น รูปการณ์จะแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง เพราะแม้ว่าคุณภาพของปูนซีเมนต์จะถูกควบคุมจากโรงงานผู้ผลิตอย่างเคร่งครัด เช่นเดียวกับการควบคุมการผลิตเหล็ก แต่วัสดุในโครงสร้างคือ คอนกรีตไม่ใช่ปูนซีเมนต์ การหล่อชิ้นส่วนโครงสร้างคอนกรีตต่าง ๆ จะกระทำ ณ หน่วยงานก่อสร้าง ดังนั้นคุณภาพของคอนกรีตจะขึ้นอยู่กับวัสดุองค์ประกอบ, สัดส่วนผสม, การผสม, การลำเลียงและการเทคอนกรีตลงแบบ, การอัดแน่น รวมไปถึงการบ่ม จะเห็นได้ชัดเจนว่า ความสำคัญของการควบคุมคุณภาพคือข้อแตกต่างระหว่างวิธีการผลิตเหล็กกับคอนกรีต คุณสมบัติที่สำคัญของคอนกรีตและเหล็ก แสดงไว้ในตารางที่ 1.1

1.4 องค์ประกอบของคอนกรีต

คอนกรีตประกอบด้วยปูนซีเมนต์ หิน ทราย น้ำ และน้ำยาผสมคอนกรีต โดยเมื่อนำส่วนผสมต่าง ๆ เหล่านี้มาผสมกันจะมีชื่อเรียกเฉพาะดังนี้

ปูนซีเมนต์ผสมกับน้ำและน้ำยาผสมคอนกรีต เรียกว่า ซีเมนต์เพสต์ (Cement Paste)

ซีเมนต์เพสต์ ผสมกับ ทราย เรียกว่า มอร์ตาร์ (Mortar)
มอร์ตาร์ ผสมกับ หินหรือกรวด เรียกว่าคอนกรีต (Concrete) ซึ่งสามารถนำมาเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังรูปที่ 1.7

รูปที่ 1.7 การเรียกชื่อองค์ประกอบต่าง ๆ ของคอนกรีต

วัสดุ	ความหนาแน่น (กก./ลบ.ม.)	กำลังดึง (กก./ตร.ซม.)	โมดูลัสยืดหยุ่น (E) (กก./ตร.ซม.)	ส.ป.ส. การขยายตัว (10 ⁻⁶ /°C)	การนำความร้อน (W/m.k)
คอนกรีต	2,300-2,400	30	2.5x10 ⁵	10	3
เหล็ก					
- ทัวไป	7,800	3,000	21x10 ⁵	12	50
- กำลังสูง	7,800	10,000	21x10 ⁵	11	45

ตารางที่ 1.1 การเปรียบเทียบคุณสมบัติของคอนกรีตและเหล็ก

1.5 หน้าที่และคุณสมบัติของส่วนผสม

1. ซีเมนต์เพสต์

- หน้าที่ของซีเมนต์เพสต์มีดังนี้
- เสริมช่องว่างระหว่างมวลรวม
- หล่อลื่นคอนกรีตสดขณะเทหล่อ
- กำลั้งแก่คอนกรีตเมื่อคอนกรีตแข็งตัว รวมทั้งป้องกันการซึมผ่านของน้ำ

คุณสมบัติของซีเมนต์เพสต์ขึ้นอยู่กับ

คุณสมบัติของซีเมนต์เพสต์ขึ้นอยู่กับ

- คุณภาพของปูนซีเมนต์
- อัตราส่วนน้ำต่อปูนซีเมนต์
- ความสมบูรณ์ของปฏิกิริยาระหว่างน้ำกับปูนซีเมนต์หรือ

ที่ เรียกว่า ปฏิกิริยาไฮเดรชัน

2. มวลรวม

หน้าที่ของมวลรวมมีดังนี้

- เป็นตัวแทรกประสานราคาถูกที่กระจายอยู่ทั่วซีเมนต์เพสต์

- ช่วยให้คอนกรีตมีความคงทน ปริมาตรไม่เปลี่ยนแปลงมาก

คุณสมบัติของมวลรวมที่สำคัญ

- มีความแข็งแรง
- การเปลี่ยนแปลงปริมาตรต่ำ
- คงทนต่อปฏิกิริยาเคมี
- ความต้านทานต่อแรงกระแทก และการเสียดสี

3. น้ำ

หน้าที่หลักของน้ำสำหรับงานคอนกรีตมี 3 ประการ คือ

- ใช้ล้างวัสดุมวลรวมต่าง ๆ
- ใช้ผสมทำคอนกรีต
- ใช้บ่มคอนกรีต

หน้าที่หลักของน้ำในฐานะที่ใช้ผสมทำคอนกรีตยังแบ่งได้อีก

3 ประการ

- ก่อให้เกิดปฏิกิริยา ไฮเดรชันกับปูนซีเมนต์
- ทำหน้าที่หล่อลื่นเพื่อให้คอนกรีตอยู่ในสภาพเหลวสามารถเทได้

- เคลือบ หิน ทราาย ให้เปียกเพื่อให้ซีเมนต์เพสต์จะสามารถเข้าเกาะได้โดยรอบ

4. น้ำยาผสมคอนกรีต

หน้าที่สำคัญของน้ำยาผสมคอนกรีต คือ ช่วยปรับปรุงคุณสมบัติทั้งคอนกรีตที่เหลว และคอนกรีตที่แข็งตัวแล้วในด้านต่าง ๆ เช่น เวลาการก่อตัว, ความสามารถเทได้, กำลั้งอัด, ความทนทาน เป็นต้น

1.6 ข้อดีข้อเสียของคอนกรีต

คอนกรีตเป็นวัสดุก่อสร้างที่นิยมใช้กันมากตั้งแต่อดีตเนื่องมาจากความสามารถในการนำไปใช้งานได้อย่างกว้างขวาง แต่การนำคอนกรีตไปใช้งานก็ต้องคำนึงถึงข้อจำกัดบางประการด้วย ในตาราง 1.2 ได้สรุปข้อได้เปรียบและเสียเปรียบของคอนกรีต

ข้อได้เปรียบ	ข้อเสียเปรียบ
1) สามารถหล่อขึ้นรูปร่างตามที่ต้องการได้	1) ความสามารถรับแรงดึงต่ำ
2) ราคาถูก	2) มีความยึดตัวต่ำ
3) มีความทนทานสูง	3) มีการเปลี่ยนแปลงปริมาตร
4) ทนไฟได้ดี, ไม่ไหม้ไฟ	4) อัตรากำลังต่อน้ำหนักต่ำ
5) สามารถเทหล่อได้ในสภาพที่ก่อสร้าง	
6) สามารถทำให้ผิวสวยงามได้	

ตาราง 1.2 ข้อได้เปรียบและเสียเปรียบของคอนกรีต

1.7 คอนกรีตที่ดีกับคอนกรีตที่ไม่ดี

คอนกรีตที่ดี เป็นคอนกรีตที่ต้องมีคุณสมบัติ เป็นที่พอใจ ทั้งในสภาพคอนกรีตเหลว กล่าวคือ ตั้งแต่การผสม การลำเลียง จากเครื่องผสม การเทลงแบบหล่อ และการอัดแน่น และเป็น ที่พอใจในสภาพคอนกรีตที่แข็งตัวแล้ว

คอนกรีตที่ไม่ดี โดยทั่วไปจะมีความชื้นเหลวไม่เหมาะสม กับการใช้งาน เมื่อแข็งตัวจะมีรูโพรงและไม่เป็นเนื้อเดียวกันทั้ง โครงสร้าง

คุณสมบัติของคอนกรีตสดที่ต้องการ คือ จะต้องมีความชื้น เหลวที่จะให้การอัดแน่นในแบบหล่อคอนกรีตตามวิธีการที่ต้อง การเป็นไปโดยไม่ต้องใช้ความพยายามอย่างมาก รวมทั้งส่วนผสม จะต้องมีการยึดเกาะกันอย่างเพียงพอสำหรับวิธีการเทคอนกรีต ที่จะใช้โดยไม่มีกรแยกตัว อันจะเป็นต้นเหตุให้เกิดการไม่ สม่ำเสมอในเนื้อคอนกรีต

คุณสมบัติที่ต้องการสำหรับคอนกรีตที่แข็งตัวแล้ว คือต้อง ได้กำลังอัดตามข้อกำหนด นอกจากนี้ยังต้องมีคุณสมบัติอื่น ๆ อีก เช่น ความหนาแน่น ความทนทาน ความสามารถรับแรงดึง ความ ต้านทานการซึมผ่านของน้ำหรือของเหลว ความต้านทานต่อแรง กระทบและการเสียดสี การทนต่อการกัดกร่อนจากซัลเฟตและ อื่น ๆ

การให้ความสนใจในคุณสมบัติต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ ได้ถูก นำมาพิจารณาและให้ความสำคัญอย่างจริงจังเมื่อมีข้อกำหนด ที่ทันสมัย ซึ่งจะกำหนดคุณสมบัติของคอนกรีตที่ต้องการแทนการ กำหนดส่วนผสมอย่างง่าย ๆ โดยเพียงบอกปริมาณส่วนผสม

ความรู้ในเรื่องคุณสมบัติของคอนกรีต ทำให้สามารถที่จะ เลือกสัดส่วนผสมคอนกรีตได้อย่างเหมาะสมในราคาที่เหมาะสม รวมทั้งการให้ความสนใจขบวนการผลิตคอนกรีตก็มีส่วนช่วยให้ มีการพัฒนาเครื่องจักร เครื่องมือ นำมาซึ่งการปรับปรุงความ สม่ำเสมอของเนื้อคอนกรีต ซึ่งเสริมให้เกิดประโยชน์ทั้งการประหยัด และประโยชน์ด้านเทคนิค

โดยสรุป การที่จะให้ได้คอนกรีตที่ดีนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ จะต้องเข้าใจองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

- ต้องมีความรู้ในเรื่องคุณสมบัติของวัสดุและหลักการ ออกแบบ

- ต้องรู้ถึงสภาพทั่วไปของหน่วยงานก่อสร้าง
- วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ต้องมีคุณภาพอยู่ในมาตรฐานที่กำหนด
- ต้องให้ความระมัดระวังในเรื่อง การชั่งตวงส่วนผสม ทุกชนิด
- ต้องมีการผสม การลำเลียง การเทลงแบบ และการ อัดแน่นอย่างเหมาะสม
- ต้องทำการบ่มอย่างถูกต้อง
- ต้องมีการควบคุมงานคอนกรีตที่ดีทุกขั้นตอน

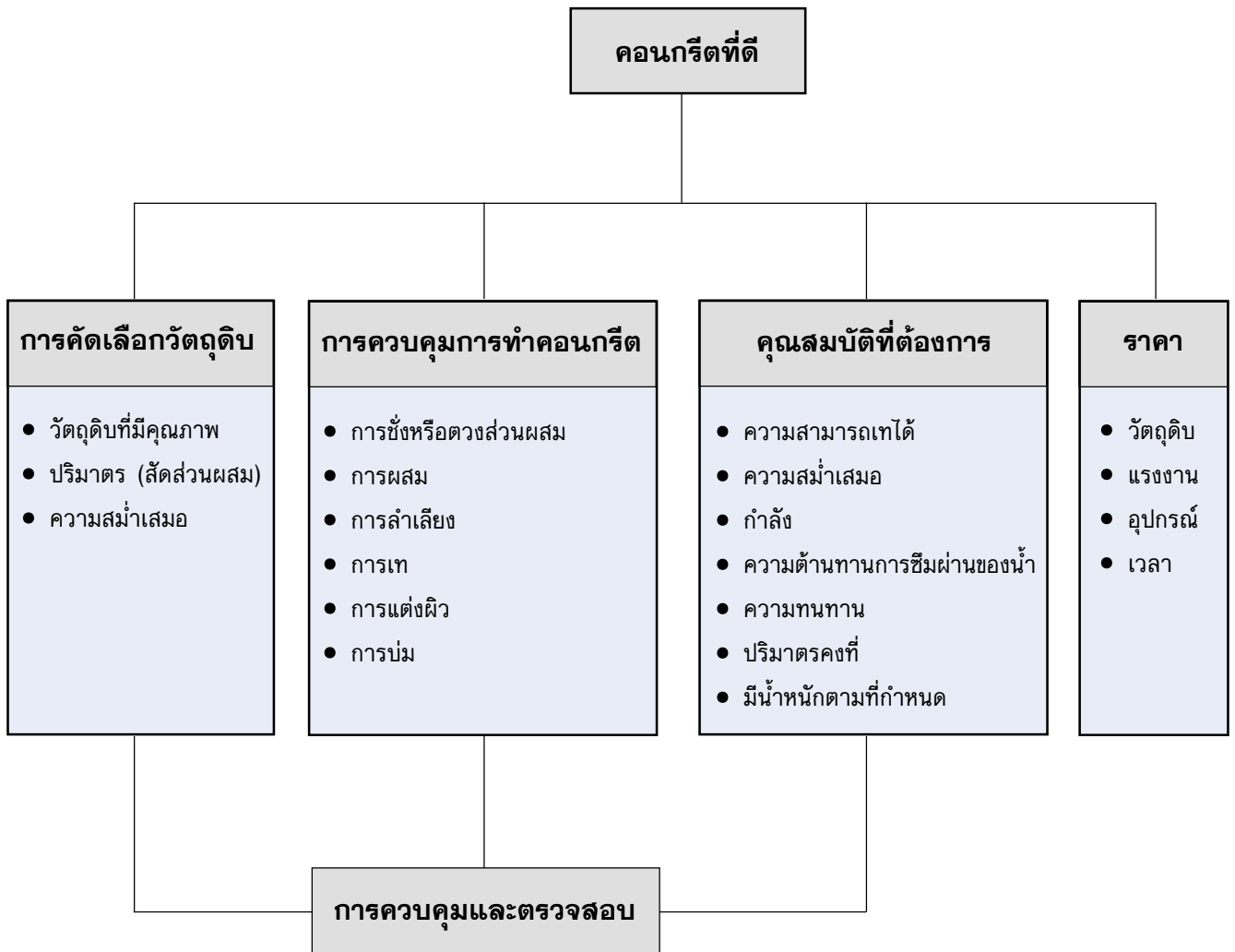
1.8 ปัจจัยในการทำคอนกรีตที่ดี

การทำคอนกรีตต้องมีขบวนการผลิตที่เป็นขั้นตอนเพื่อให้ได้ คอนกรีตที่มีคุณสมบัติสม่ำเสมอทั้งทางด้านความสามารถเทได้ (Workability) กำลัง (Strength) ความต้านทานการซึมผ่าน ของน้ำ (Permeability) และความทนทาน (Durability)

กระบวนการทำคอนกรีตทั่ว ๆ ไปอาจเรียงลำดับขั้นตอน ได้ดังนี้

- 1) การเลือกหาวัสดุดิบที่เหมาะสม
- 2) การกำหนดอัตราส่วนผสม
- 3) การชั่งหรือตวงวัสดุดิบเพื่อให้ได้อัตราส่วนผสมที่ถูกต้อง
- 4) การผสม
- 5) การลำเลียงคอนกรีตสดไปเทลงแบบ
- 6) การเท
- 7) การทำให้คอนกรีตอัดแน่น
- 8) การแต่งผิว
- 9) การบ่ม
- 10) การแกะแบบหล่อคอนกรีตตามระยะเวลาที่ถูกต้อง

กระบวนการทำคอนกรีตดังกล่าวนี้ มีปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณา หรือคำนึงถึง เพื่อให้ได้คอนกรีตที่ดีและมีราคาเหมาะสมซึ่งอาจ นำมาแสดงเป็นแผนภูมิดังรูปที่ 1.8

รูปที่ 1.8 ปัจจัยในการทำคอนกรีตที่ดี

